

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

***ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
ОЧИМА МОЛОДІ***

**МАТЕРІАЛИ
*II студентської наукової конференції***

26 квітня 2018 року

Харків 2018

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Особливості створення та діяльності малих підприємств в Україні регламентуються чинним законодавством. Так, відповідно до Господарського кодексу України малими (незалежно від форми власності) є підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної 500 тис. євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Малі підприємства переважно зорієнтовані на дрібносерійне виробництво з невисокими експлуатаційними та накладними витратами, ефективність якого може підвищуватися завдяки вузькій спеціалізації та технологічній гнучкості виробничих процесів.

Залежно від соціального значення та економічної потужності можна виокремити такі види малого бізнесу:

- малі підприємства "проти бідності". Це переважно підприємці – фізичні особи, що займаються торгівлею на ринках і наданням дрібних побутових послуг. Головною особливістю цього виду малого бізнесу є те, що фізичні особи займаються підприємницькою діяльністю задля задоволення своїх життєвих потреб і в переважній більшості не мають амбіцій щодо розширення власної справи;

- стабільні малі підприємства. Це переважно підприємства, які займаються не тільки торгівлею, громадським харчуванням і послугами, а й виробництвом. Вони мають відносно невеликі, але стабільні обсяги доходу, певні основні засоби, але найчастіше також не мають амбіцій щодо значного розширення бізнесу та екстенсивного його зростання;

- "тигри" малого підприємництва. Це суб'єкти малого підприємництва, обсяги виробництва яких стрімко зростають. Такі підприємства, як правило, шукають та мають власні ноу-хау, запроваджують нові системи управління та технології виробництва продукції і є найкращим плацдармом для інновацій.

Необхідність забезпечення розвитку малого бізнесу зумовлена тим, що саме малі підприємства створюють більшу частину валового внутрішнього продукту в країнах із розвинутою ринковою економікою. За даними ООН у малому бізнесі зайнято понад 50% працездатного населення світу. У таких країнах, як США, Японія, Німеччина, частка ВВП, виробленого малими підприємствами, становить 50-60% від загального його обсягу, а чисельність працівників, що працюють на цих підприємствах, – близько 60 % від загальної кількості працюючих. Водночас, незважаючи на те, що в Україні політика підтримки малого підприємництва проголошена однією з пріоритетних, і діє спрощена система оподаткування, показник участі малого бізнесу у ВВП становить лише близько 11 %, а рівень зайнятості не перевищує 20%.

Однією з проблем, що стримує розвиток малого бізнесу в Україні, залишається пошук джерел додаткового фінансування подальшого розвитку. Як свідчить практика, для більшості вітчизняних малих підприємств основним джерелом фінансування їх діяльності є власні кошти. Проте цілковито задовольнити потреби у фінансуванні лише за рахунок цього виду ресурсів малі підприємства неспроможні.

У рамках виконання Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні банки розробляють спеціальні програми мікрокредитування, які враховують особливості функціонування малих підприємств. Такі програми визначають особливі умови кредитування, які полягають у швидкому оформленні кредиту, зручному графіку погашення, гнучкому підході до предмета застави та вартості забезпечення за

кредитом. Програми мікрокредитування поширюються на підприємства з кількістю працюючих до 250 осіб.

Основна мета мікрокредитування – надати малим підприємствам і дрібним підприємцям надійне та стабільне джерело фінансування для розвитку їх бізнесу. Водночас можливе здійснення мікрокредитування і на споживчі цілі.

Основна тенденція останніх років у сфері мікрокредитування полягає у розширенні фінансування малих підприємств банками за допомогою міжнародних кредитних інститутів - Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Німецько-українського фонду (НУФ), фонду "Євразія" та ін.

Національний банк України підтримує програму мікрокредитування не лише в рамках кредитних ліній ЄБРР. Малі підприємства можуть отримати кредити у Німецько-українському фонді, заснованому Національним банком, Кабінетом Міністрів України та Німецькою кредитною установою для відбудови (КІГУУ). Протягом часу існування програми мікрокредитування банки-учасники надали понад 5 тис. кредитів на загальну суму близько 40 млн. євро. Кошти НУФ спрямовуються виключно на кредитування приватного малого підприємництва з кількістю постійно працюючих не більше 20 осіб. Кредитні проекти мають відповідати вимогам, встановленим ЄБРР для фінансування кредитних проектів, тобто не бути пов'язаними з діяльністю, що входить до переліку видів виробництва, фінансування яких заборонено ЄБРР. Кредити за лінією НУФ видаються на поповнення обігових коштів (строком до 6 міс.) та основного капіталу (не більше ніж на рік).

Рішення про видачу кредиту приймається кредитним комітетом або кредитною комісією. Кредитна комісія працює у меншому складі і значно швидше порівняно з кредитним комітетом ухвалює рішення про видачу кредиту. Середній строк такої процедури – чотири дні.

Як забезпечення за мікрокредитом банк приймає нерухомість, транспорт, обладнання, особисте майно, меблі тощо – основне забезпечення, або товари в обороті, майнові права, майбутній врожай тощо - додаткове забезпечення.

Перевага звичайно надається ліквідному забезпеченню. До групи ліквідного забезпечення належать: нерухомість (житлового і нежилого фонду) в обласних і районних центрах; АЗС в обласних і районних центрах; автотранспорт імпортного (не старше п'яти років) і вітчизняного виробництва (не старше трьох років); устаткування, призначене для виробництва товарів широкого вжитку, що характеризуються наявністю високого рівня попиту на них; універсальне торговельне холодильне устаткування; особисте майно; сільськогосподарська техніка імпортного виробництва (не старше трьох років); вироби з дорогоцінних металів (приймаються виключно в заставу й оцінюються за ціною брухту).

У випадку, якщо ліквідного майна недостатньо, то для повного забезпечення мікрокредиту використовують малоліквідне майно. Якщо забезпеченням за кредитом є виключно ліквідне майно, його ринкова вартість мінімум на 50 % має перевищувати суму мікрокредиту.

Вартість заставного майна має забезпечувати максимально швидку його реалізацію і стимулювати позичальника погашати кредит у встановлений строк і у випадку звернення стягнення на предмет застави покривати витрати банку від кредитної операції.

Заставна вартість забезпечення, що належить до групи малоліквідного майна, визначається шляхом застосування дисконтів до його ринкової вартості. Розмір дисконтних ставок, що застосовується під час оцінки різних видів майна, диференційовано залежно від ступеня ліквідності майна, що передається у заставу.

Отже, стимулювання розвитку мікрокредитування в Україні потребує комплексного підходу, складовими якого можуть стати: спрощення механізму отримання мікрокредиту; створення умов для розвитку небанківських фінансових установ; удосконалення законодавчого забезпечення діяльності банків; державна підтримка інформаційних програм з мікрокредитування; скорочення податкового тягаря та вдосконалення механізмів інвестиційно-кредитної підтримки малого та середнього бізнесу; створення державної програми пільгового кредитування малих і середніх підприємств.